

174685 - بهترین روش برای درود فرستادن بر پیامبر صلی الله علیه وسلم

سوال

شیوخ بزرگوار؛ من روزانه پنجاه تا صد بار و یا بیشتر بر حسب شرایط بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درود می‌فرستم و می‌گویم: **اللهم صل علی محمد و آل محمد**. اما برخی به من گفتند که درود من بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - ناقص است؛ آیا ممکن است بهترین روش برای درود فرستادن بر سرور خلق را به من یاد دهید، و آیا واقعا این روش درود ناقص است؟ و جزاکم الله خیرا

پاسخ مفصل

الحمد لله.

درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - از جمله عوامل بزرگ نزدیکی به خداوند و از طاعات بس والا و گرامی است که شریعت آن را پسندیده، و از دعاهای بسیار سودمند برای بنده در دنیا و آخرت او، و از لوازم و عوامل تکمیل محبت شخص نسبت به پیامبر - صلی الله علیه وسلم - و بزرگداشت و توقیر و ادای حق ایشان است.

اما درباره‌ی بهترین روش درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - صیغه‌های درود صحیحی وارد شده که می‌توانید در کتاب **صفة صلاة النبي صلی الله علیه وسلم** (روش نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم) اثر علامه آلبنانی رحمه الله از آن اطلاع یابید.

از جمله صحیح‌ترین صیغه‌های درود و مشهورترین آن دو روشی است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در پاسخ به یاران‌شان درباره‌ی روش درود بیان نمودند:

صیغه‌ی نخست: **اللهم صل علی محمد و علی آل محمد، كما صلیت علی إبراهیم و علی آل إبراهیم؛ إنک حمیدٌ مجید. اللهم بارک علی محمد و علی آل محمد، كما بارکت علی إبراهیم و علی آل إبراهیم؛ إنک حمیدٌ مجید** به روایت بخاری (۳۳۷۰) و مسلم (۴۰۶) از کعب بن عُجره - رضی الله عنه -.

صیغه‌ی دوم: **اللهم صل علی محمد و أزواجه و ذریته، كما صلیت علی آل إبراهیم، و بارک علی محمد و أزواجه و ذریته، كما بارکت علی آل إبراهیم؛ إنک حمیدٌ مجید** به روایت بخاری (۳۳۶۹) و مسلم (۴۰۷) از حدیث ابی حمید ساعدی - رضی الله عنه

.. و ایشان - صلی الله علیه وسلم - جز بهترین و برترین روش‌ها را انتخاب نمی‌کند.

مراجعه نمایید به **روضه الطالبین** نووی (۱۱/۶۶) و **فتح الباری** ابن حجر (۱۱/۱۶۶) و **صفة صلاة النبي صلى الله عليه وسلم** آل‌بانی (۱۷۵) و **الموسوعة الفقهية الكويتية** (۲۷/۹۷).

بہتر آن است که انسان گاه به گاه یکی از این صیغہ‌ها را به کار ببرد تا تابع [ہمہی] سنت و شریعت باشد و بہ سبب مداومت بر یکی از روش‌های صلوات دیگر روش‌های ثابت در سنت ترک نشود. و ہمینطور بہ سبب فواید بسیاری کہ در صورت مداومت بر تنها یکی از صیغہ‌های ذکر از دست خواهد رفت.

اما باید مواظب این بود کہ ترکیب صیغہ‌های گوناگون و بہ وجود آوردن یک روش خاص صلوات از جمع میان روش‌هایی کہ در سنت وارد شدہ مشروع نیست بلکہ چنانکہ علما تقریر نمودہ‌اند مخالف سنت است.

مراجعه نمایید بہ **مجموع الفتاوی** ابن تیمیہ (۲۲/۳۳۵ - ۴۵۸، ۲۴/۲۴۲ - ۲۴۷) و **جلاء الأفهام** ابن قیم (۳۷۳) و **قواعد ابن رجب** (۱۴) و **الشرح الممتع** ابن عثیمین (۲/۵۶ - ۶۵، ۳/۲۹ - ۹۸).

ہمہی این‌ها برای درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - پس از تشهد در نماز است.

اما این روش درود شما بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - با این صیغہ کہ **اللهم صلّ علی محمد وآل محمد** در خارج از نماز؛ اگر منظور دوست شما این است کہ این روش نسبت بہ روش وارد شدہ در سنت ناقص است، حرف او درست است، اما اگر منظورش این است کہ این صیغہ فایده‌ای ندارد و بہ عنوان درود بہ حساب نمی‌آید، چنین نیست؛ بلکہ این نیز درود بر پیامبر - صلی الله علیه وسلم - است و صیغہ‌ی آن صحیح و مطلب را ادا می‌کند و اہل علم از گذشتہ تا کنون چنین درود فرستادہ‌اند کہ **اللهم صلّ علی محمد یا صلی الله علیه وسلم** و مانند آن، پس مسالہ ان شاء الله فراخ است و آسان.

حافظ ابن حجر نیز در **فتح الباری** (۱۱/۱۶۶) بہ طور واضح بہ این مسالہ اشارہ نمودہ و بیان کردہ کہ بر اساس رای جمهور علما ہر لفظی کہ معنای درود را برساند درود بہ حساب می‌آید؛ اما در داخل نماز باید بہ همان صیغہ‌ی وارد شدہ در حدیث اکتفا نمود و بنابر احتیاط نسبت بہ سنت و دین و پیروی از آنچه از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - نقل شدہ چیزی از آن کم نکرد.

مسالہ‌ی دیگری کہ در این صیغہ‌ی شما وجود دارد این است کہ صرفاً شامل درود است و بدون سلام، حال آنکہ الله سبحانہ و تعالی بہ ما امر نمودہ تا بر ایشان ہم درود و ہم سلام بفرستیم، چنانکہ می‌فرماید:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا [احزاب: ٥٦]

(همانا الله و ملائكه‌ی او بر پیامبر درود می‌فرستند. ای کسانی که ایمان آورده‌اید [شما نیز] بر او درود و سلام فرستید).

علما نیز بیان نموده‌اند که مکروه است شخص همیشه در صلواتش صرفاً درود را بدون سلام ذکر نماید یا سلام را بدون درود بگوید. اما اگر هر دو را به زبان آورد، یا گاه صرفاً درود و گاه فقط سلام را بگوید در این صورت به این آیه عمل کرده است... و الله اعلم. مراجعه نماید به: فتح الباری (١١ / ١٦٧).